Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Ottende Afdeling)

3. marts 2022 *

»Præjudiciel forelæggelse – samordning af de ved lov eller administrativt fastsatte bestemmelser vedrørende lægevirksomhed – direktiv 75/363/EØF og 82/76/EØF – speciallægeuddannelse – aflønning med et passende beløb – anvendelse af direktiv 82/76/EØF på uddannelser, der er påbegyndt inden datoen for dets ikrafttrædelse, og som fortsætter efter datoen for udløbet af gennemførelsesfristen«

I sag C-590/20,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol, Italien) ved afgørelse af 22. september 2020, indgået til Domstolen den 10. november 2020, i sagen

Presidenza del Consiglio dei Ministri,

Ministero dell'Economia e delle Finanze,

QA,

JA,

Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca,

Ministero della Salute

mod

UK m.fl.,

IG m.fl.,

har

DOMSTOLEN (Ottende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, N. Jääskinen, og dommerne M. Safjan (refererende dommer) og N. Piçarra,

generaladvokat: J. Richard de la Tour,

* Processprog: italiensk.

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– UK m.fl. og IG m.fl. ved avvocato M. Tortorella,

– den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af Procuratore dello Stato M. Cherubini og avvocato dello Stato F. Fedeli,

– Europa-Kommissionen ved L. Armati og L. Malferrari, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 189, stk. 3, TEU og af artikel 13 og 16 i Rådets direktiv 82/76/EØF af 26. januar 1982 om ændring af direktiv 75/362/EØF om gensidig anerkendelse af eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser for læger omfattende foranstaltninger, som skal lette den faktiske udøvelse af retten til etablering og fri udveksling af tjenesteydelser, og om ændring af direktiv 75/363/EØF om samordning af de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser om virksomhed som læge (EFT 1982, L 43, s. 21).

2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem på den ene side Presidenza del Consiglio dei Ministri (ministerrådets formand, Italien), Ministero dell'Economia e delle Finanze (økonomi- og finansministeriet, Italien), QA, JA, Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca (ministeriet for uddannelse, universiteter og forskning, Italien) og Ministero della Salute (sundhedsministeriet, Italien) og på den anden side UK m.fl. og IG m.fl. (herefter »de omhandlede speciallæger«) vedrørende forpligtelsen til at aflønne disse sidstnævnte med et passende beløb som omhandlet i bilaget til Rådets direktiv 75/363/EØF af 16. juni 1975 om samordning af de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser om virksomhed som læge (EFT 1975, L 167, s. 14), som ændret ved direktiv 82/76 (herefter »det ændrede direktiv 75/363«), samt erstatningen for det tab, som de mener at have lidt som følge af, at direktiv 82/76 ikke er blevet korrekt og rettidigt gennemført.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 75/363

3 Artikel 2, stk. 1, i direktiv 75/363 fastsatte følgende:

»Medlemsstaterne drager omsorg for, at den uddannelse, der fører til erhvervelsen af et eksamensbevis, certifikat eller andet kvalifikationsbevis for speciallæger, mindst opfylder følgende betingelser:

a) [D]en forudsætter gennemførelse og godkendelse af seks års studier inden for rammerne af den i artikel 1 omhandlede uddannelsescyklus.

b) [D]n omfatter en teoretisk og praktisk undervisning.

c) [D]en følges på heltidsbasis under tilsyn af de kompetente myndigheder eller organer.

d) [D]en finder sted på et universitet, på et universitetssygehus eller, i givet fald, i en anden institution inden for sundhedsområdet, der er godkendt til dette formål af de kompetente myndigheder eller organer.

e) [D]en omfatter speciallæge-kandidatens personlige deltagelse i de pågældende forvaltningers virksomhed og ansvar.«

4 Dette direktivs artikel 3 bestemte følgende:

»1. Med forbehold af princippet om heltidsuddannelse, der er indeholdt i artikel 2, stk. 1, litra c), og så længe Rådet ikke har truffet sine afgørelser i overensstemmelse med stk. 3, kan medlemsstaterne give tilladelse til speciallægeuddannelse på deltidsbasis på de af de kompetente nationale myndigheder godkendte betingelser, såfremt en heltidsuddannelse som følge af berettigede omstændigheder ikke vil være gennemførlig.

2. Den samlede varighed af speciallægeuddannelsen må ikke afkortes i medfør af stk. 1. Uddannelsesniveauet må ikke sænkes, hverken fordi der er tale om en deltidsuddannelse eller på grund af udøvelse af lønnet privat erhvervsvirksomhed.

3. Senest fire år efter meddelelsen af dette direktiv skal Rådet – på grundlag af en fornyet undersøgelse af situationen og efter forslag fra Kommissionen samt under hensyntagen til, at der fortsat skal være mulighed for deltidsuddannelse under visse omstændigheder, der skal behandles for hvert speciale – træffe afgørelse om, hvorvidt bestemmelserne i stk. 1 og 2 skal bibeholdes eller ændres.«

5 Det nævnte direktivs artikel 7 havde følgende ordlyd:

»Som overgangsforanstaltning og uanset artikel 2, stk. 1, litra c), og artikel 3 kan de medlemsstater, hvis administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser på det tidspunkt, hvor direktivet meddeles, hjemler en form for speciallægeuddannelse på deltidsbasis, fortsat anvende disse bestemmelser på

kandidater, som har påbegyndt deres speciallægeuddannelse ikke senere end fire år efter meddelelsen af dette direktiv. Denne periode kan forlænges, såfremt Rådet ikke har truffet nogen afgørelse i henhold til artikel 3, stk. 3.«

6 Direktiv 75/363 blev meddelt medlemsstaterne den 20. juni 1976.

Direktiv 82/76

7 I medfør af artikel 9, stk. 1, i direktiv 82/76 blev artikel 2, stk. 1, litra c), i direktiv 75/363 erstattet af følgende tekst:

»Medlemsstaterne drager omsorg for, at den uddannelse, der fører til erhvervelsen af et eksamensbevis, certifikat eller andet kvalifikationsbevis for speciallæger, mindst opfylder følgende betingelser:

[…]

c) den følges på heltidsbasis under tilsyn af de kompetente myndigheder eller organer i overensstemmelse med punkt 1 i bilaget

[…]«

8 I henhold til artikel 10 i direktiv 82/76 blev artikel 3 i direktiv 75/363 erstattet af følgende tekst:

»1. Med forbehold af princippet om heltidsuddannelse, der er indeholdt i artikel 2, stk. 1, litra c), og så længe Rådet ikke har truffet sine afgørelser i overensstemmelse med stk. 3, kan medlemsstaterne give tilladelse til speciallægeuddannelse på deltidsbasis på de af de kompetente nationale myndigheder godkendte betingelser, såfremt en heltidsuddannelse som følge af berettigede personlige forhold ikke vil være gennemførlig.

2. Deltidsuddannelsen skal tilrettelægges i overensstemmelse med punkt 2 i bilaget, og uddannelsesniveauet skal kvalitativt svare til det niveau, der opnås ved uddannelse på heltidsbasis. Dette niveau må ikke sænkes, hverken fordi der er tale om en deltidsuddannelse, eller fordi der udøves lønnet privat erhvervsvirksomhed.

Den samlede varighed af speciallægeuddannelsen må ikke afkortes som følge af, at den foregår på deltidsbasis.

3. Rådet træffer senest den 25. januar 1989 afgørelse om, hvorvidt stk. 1 og 2 skal bibeholdes eller ændres på grundlag af en fornyet undersøgelse af situationen og efter forslag fra Kommissionen samt under hensyntagen til, at der fortsat skal være mulighed for deltidsuddannelse under visse omstændigheder, der skal undersøges for hvert speciale.«

9 I medfør af artikel 12 i direktiv 82/76 blev artikel 7 i direktiv 75/363 erstattet af følgende tekst:

»Som overgangsforanstaltning og uanset artikel 2, stk. 1, litra c), og artikel 3 kan de medlemsstater, hvis love eller administrative bestemmelser på det tidspunkt, hvor [direktiv 75/363] meddeltes, hjemlede en form for speciallægeuddannelse på deltidsbasis, fortsat anvende disse bestemmelser på kandidater, som har begyndt deres speciallægeuddannelse senest den 31. december 1983.

For kandidater, for hvem stk. 1 gælder, kan enhver medlemsstat, der er værtsland, kræve, at deres eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser skal være ledsaget af en attestation af, at de pågældende kandidater i løbet af de fem år, der går forud for attestationens udstedelse, faktisk og retmæssigt har udøvet de pågældende former for speciallægevirksomhed i mindst tre på hinanden følgende år.«

10 Artikel 13 i direktiv 82/76 føjede et bilag til direktiv 75/363 med overskriften »Karakteristiske træk ved speciallægeuddannelsen på heltids- og deltidsbasis«. I dette bilag blev følgende bestemt:

»1. Speciallægeuddannelse på heltidsbasis

Denne uddannelse finder sted under arbejde i bestemte stillinger, der er anerkendt af de kompetente myndigheder.

Uddannelsen indebærer, at den pågældende læge deltager i samtlige lægelige aktiviteter, herunder vagter, i den afdeling, hvor uddannelsen foregår, således at han igennem hele arbejdsugen året igennem anvender hele sin arbejdsindsats på denne praktiske og teoretiske uddannelse på de af de kompetente myndigheder fastsatte betingelser. Stillingen aflønnes derfor med et passende beløb.

Uddannelsen kan afbrydes af visse grunde, såsom militærtjeneste, tjenesterejser med videnskabeligt sigte, graviditet og sygdom. Uddannelsens samlede varighed kan ikke nedsættes på grund af sådanne afbrydelser.

2. Speciallægeuddannelse på deltidsbasis

Kravene er de samme som ved heltidsuddannelsen, og den eneste forskel mellem de to former for uddannelse er, at det ved deltidsuddannelsen er muligt at begrænse deltagelsen i de lægelige aktiviteter til mindst halvdelen af den i punkt 1, andet afsnit, fastsatte periode.

De kompetente myndigheder sørger for, at speciallægeuddannelsen på deltidsbasis svarer til heltidsuddannelsen både hvad angår den samlede varighed og kvaliteten.

Læger under specialuddannelse på deltidsbasis aflønnes derfor med et passende beløb.«

11 Artikel 14 i direktiv 82/76 fastsatte følgende:

»Speciallægeuddannelser på deltidsbasis, der er begyndt før den 1. januar 1983 i henhold til artikel 3 i [direktiv 75/363], kan fuldføres i overensstemmelse med denne artikel.«

12 Artikel 16 i direktiv 82/76 havde følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for at efterkomme dette direktiv senest den 31. december 1982. De underretter straks Kommissionen herom.«

13 Direktiv 82/76 blev meddelt medlemsstaterne den 29. januar 1982 og trådte i kraft samme dag i overensstemmelse med artikel 191, stk. 2, i EØF-traktaten.

14 Det ændrede direktiv 75/363 blev ophævet den 15. april 1993 ved Rådets direktiv 93/16/EØF af 5. april 1993 om fremme af den frie bevægelighed for læger og gensidig anerkendelse af deres eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser (EFT 1993, L 165, s. 1), der selv blev ophævet ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/36/EF af 7. september 2005 om anerkendelse af erhvervsmæssige kvalifikationer (EUT 2005, L 255, s. 22).

Italiensk ret

15 Direktiv 82/76 blev gennemført i italiensk ret ved decreto legislativo n. 257 – Attuazione della direttiva n. 82/76/CEE del Consiglio del 26 gennaio 1982, recante modifica di precedenti direttive in tema di formazione dei medici specialisti, a norma dell'art. 6 della legge 29 dicembre 1990, n. 428 (lovdekret nr. 257 om gennemførelse af Rådets direktiv 82/76/EØF af 26.1.1982, der ændrer de tidligere direktiver på området for speciallægeuddannelser på grundlag af artikel 6 i den fællesskabsretlige lov af 29.12.1990, nr. 428) af 8. august 1991 (GURI nr. 191 af 16.8.1991). Dette lovdekret trådte i kraft 15 dage efter offentliggørelsen og er efterfølgende blevet erstattet af decreto legislativo n. 368 – Attuazione della direttiva 93/16/CEE in materia di libera circolazione dei medici e di reciproco riconoscimento dei loro diplomi, certificati ed altri titoli e delle direttive 97/50/CE, 98/21/CE, 98/63/CE e 99/46/CE che modificano la direttiva 93/16/CEE (lovdekret nr. 368 om gennemførelse af direktiv 93/16/EØF om fremme af den frie bevægelighed for læger og gensidig anerkendelse af deres eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser samt af direktiv 97/50/EF, 98/21/EF, 98/63/EF og 99/46/EF, som ændrer direktiv 93/16/EØF) af 17. august 1999 (almindeligt tillæg til GURI nr. 250 af 23.10.1999).

16 Artikel 8.2 i lovdekret nr. 257/1991 fastsatte, at dets bestemmelser skulle finde anvendelse med virkning fra det akademiske år 1991/1992.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

17 De omhandlede speciallæger har alle fulgt en speciallægeuddannelse i Italien. Nogle af disse læger påbegyndte deres uddannelse inden 1982, andre senere.

18 Den 16. april 2008 anlagde de omhandlede speciallæger en række søgsmål ved Tribunale di Roma (retten i Rom, Italien) mod ministerrådets formand, ministeriet for uddannelse, universiteter og forskning, sundhedsministeriet og økonomi- og finansministeriet med påstand om, at disse myndigheder skulle tilpligtes dels at aflønne dem med et passende beløb, som omhandlet i bilaget til det ændrede direktiv 75/363, for de speciallægeuddannelser, som de havde gennemført, dels at erstatte det tab, som de mente at have lidt som følge af, at direktiv 82/76 ikke var blevet korrekt og rettidigt gennemført.

19 Ved dom afsagt i løbet af 2012 frifandt Tribunale di Roma (retten i Rom) de sagsøgte myndigheder i disse søgsmål.

20 Efter at være blevet forelagt en række appeller til prøvelse af denne dom stadfæstede Corte d'appello di Roma (appeldomstolen i Rom, Italien) ved dom af 27. september 2016 den nævnte dom i forhold til de omhandlede speciallæger, som havde påbegyndt deres uddannelse inden det akademiske år 1983/1984, og i forhold til dem, som havde fulgt specialiseringskurser, der ikke var fastsat i det ændrede direktiv 75/363.

21 Ministerrådets formand har iværksat appel til prøvelse af denne dom ved den forelæggende ret, Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol, Italien). Desuden har en række af de omhandlede speciallæger iværksat kontraappel til prøvelse af den nævnte dom.

22 Den forelæggende ret har konstateret, at hovedsagerne vedrører vurderingen af den retlige ordning, der finder anvendelse på speciallæger, som påbegyndte deres speciallægeuddannelse før den 1. januar 1983, og som afsluttede uddannelsen efter denne dato. Denne ret har anført, at den efter afsigelsen af dom af 24. januar 2018, Pantuso m.fl. (C-616/16 og C-617/16, EU:C:2018:32), i medfør af denne dom har sondret mellem forskellige situationer, som speciallægerne kan være omfattet af. Nærmere bestemt har de speciallæger, der påbegyndte deres uddannelse, før direktiv 82/76 trådte i kraft den 29. januar 1982, ikke ret til nogen aflønning for deres uddannelse.

23 Hvad angår dette tilfælde er der inden for forskellige afdelinger ved den forelæggende ret uenighed om fortolkningen med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt de læger, der ligesom de omhandlede speciallæger har fulgt en speciallægeuddannelse, på grundlag af EU-retten kan gøre krav på en aflønning for deres uddannelse, der er påbegyndt, inden direktiv 82/76 trådte i kraft.

24 På denne baggrund har Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol) besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Er artikel 189, stk. 3, [TEU] og artikel 13 og 16 i [direktiv 82/76] til hinder for en fortolkning, hvorefter den ret til passende aflønning, som foreskrives i [dette direktivs] artikel 13 […], til læger, som følger en speciallægeuddannelse på heltids- eller deltidsbasis – forudsat at alle øvrige krav i EU-lovgivningen og -retspraksis er opfyldt – ligeledes tilkommer læger, som var optaget på en speciallægeuddannelse før 1982, og som var under uddannelse pr. 1. januar 1983?

2) Tilkommer retten til erstatning for Italiens forsinkede gennemførelse af [direktiv 82/76] dermed ligeledes det nævnte sundhedspersonale for så vidt angår den del af erstatningen, der ligger senere end den 1. januar 1983?«

Retsforhandlingerne for Domstolen

25 Den forelæggende ret har anmodet Domstolen om at undergive den foreliggende sag en fremskyndet procedure i henhold til artikel 105, stk. 1, i Domstolens procesreglement. Til støtte for sin anmodning har denne ret gjort gældende, at henset til, at de forskellige afdelinger ved Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol) har divergerende fortolkninger af den EU-lovgivning, der finder anvendelse i den foreliggende sag, samt til det store antal sager, der på nuværende tidspunkt verserer for denne ret – hvilket vidner om en alvorlig og vedvarende situation med usikkerhed om omfanget af domstolsbeskyttelsen af de pågældendes rettigheder ifølge EU-retten – er der en interesse i hurtigt at afklare tvivlen om den korrekte fortolkning af denne lovgivning og således fjerne den alvorlige usikkerhed om en række grundlæggende spørgsmål af national betydning, herunder forfatningsmæssige spørgsmål, såsom dem, der ligger til grund for de præjudicielle spørgsmål.

26 Det følger af procesreglementets artikel 105, stk. 1, at Domstolens præsident efter anmodning fra den forelæggende ret eller i undtagelsestilfælde af egen drift, efter at have hørt den refererende dommer og generaladvokaten, kan beslutte at undergive en sag en fremskyndet procedure, der fraviger bestemmelserne i dette procesreglement, når sagens karakter kræver, at den behandles hurtigt.

27 Den 14. december 2020 besluttede Domstolens præsident, efter at have hørt den refererende dommer og generaladvokaten, at afslå anmodningen om en fremskyndet procedure.

28 Det fremgår således af Domstolens faste praksis, at det store antal personer eller retlige situationer, der potentielt berøres af den afgørelse, som en forelæggende ret skal træffe efter at have forelagt Domstolen et præjudicielt spørgsmål, ikke i sig selv kan udgøre en ekstraordinær omstændighed, der kan begrunde anvendelsen af en fremskyndet procedure. Det samme gælder for det store antal sager, som kan udsættes, indtil Domstolen har truffet afgørelse om den præjudicielle forelæggelse (dom af 2.9.2021, OTP Jelzálogbank m.fl., C-932/19, EU:C:2021:673, præmis 23 og den deri nævnte retspraksis).

29 Det fremgår ligeledes af Domstolens praksis, at den blotte interesse for borgerne, som ganske vist er berettiget, i hurtigst muligt at fastlægge omfanget af de rettigheder, som de udleder af EU-retten, ikke kan godtgøre, at der foreligger en ekstraordinær omstændighed som omhandlet i procesreglementets artikel 105, stk. 1 (dom af 11.11.2021, Energieversorgungscenter Dresden-Wilschdorf, C-938/19, EU:C:2021:908, præmis 43).

30 Det skal endvidere præciseres, at en forskel i fortolkningen af en EU-retlig bestemmelse ved de nationale retter ikke i sig selv er tilstrækkelig til at begrunde, at den præjudicielle forelæggelse undergives en fremskyndet procedure. Vigtigheden af at sikre en ensartet anvendelse i Den Europæiske Union af alle bestemmelser, der udgør en del af dens retsorden, er nemlig uløseligt forbundet med enhver anmodning i henhold til artikel 267 TEUF (dom af 2.9.2021, OTP Jelzálogbank m.fl., C-932/19, EU:C:2021:673, præmis 24 og den deri nævnte retspraksis).

31 I øvrigt forholder det sig således, at selv om det er blevet fastslået, at det, såfremt en sag rejser alvorlig usikkerhed med hensyn til grundlæggende nationale forfatningsretlige og EU-retlige spørgsmål, kan være nødvendigt, henset til en sådan sags særlige omstændigheder, at behandle den hurtigt i overensstemmelse med procesreglementets artikel 105, stk. 1 (kendelse afsagt af Domstolens præsident den 19.10.2018, Wightman m.fl., C-621/18, ikke trykt i Sml., EU:C:2018:851, præmis 10 og den deri nævnte retspraksis), fremgår det imidlertid ikke af den forelæggende rets anmodning, at de omstændigheder, der er anført i nærværende doms præmis 25, og som i det væsentlige angår omfanget af domstolsbeskyttelsen af de pågældendes rettigheder ifølge de omhandlede EU-retlige bestemmelser, kan begrunde en sådan behandling.

Om de præjudicielle spørgsmål

32 Indledningsvis skal det bemærkes, at det som led i den samarbejdsprocedure mellem de nationale retter og Domstolen, som er indført ved artikel 267 TEUF, tilkommer denne at give den nationale ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter den i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Ud fra denne synsvinkel påhviler det Domstolen i givet fald at omformulere de spørgsmål, der forelægges den (dom af 26.10.2021, PL Holdings, C-109/20, EU:C:2021:875, præmis 34 og den deri nævnte retspraksis).

33 Domstolen har allerede fastslået, at artikel 2, stk. 1, litra c), og artikel 3, stk. 1 og 2, i samt bilaget til det ændrede direktiv 75/363 skal fortolkes således, at enhver speciallægeuddannelse på heltids- og deltidsbasis, der er indledt i 1982 og fortsat indtil 1990, som udgangspunkt skal aflønnes med et passende beløb som omhandlet i dette bilag (jf. i denne retning dom af 24.1.2018, Pantuso m.fl., C-616/16 og C-617/16, EU:C:2018:32, præmis 38).

34 Endvidere har Domstolen fastslået, at disse samme bestemmelser skal fortolkes således, at aflønningen i forhold til en sådan uddannelse skal ske for perioden fra den 1. januar 1983 indtil afslutningen af den fulgte uddannelse (jf. i denne retning dom af 24.1.2018, Pantuso m.fl., C-616/16 og C-617/16, EU:C:2018:32, præmis 57).

35 I den konkrete sag ønsker den forelæggende ret oplyst, hvorvidt den fortolkning af EU-retten, som Domstolen således har anlagt – i henseende til erstatning for et tab forårsaget af, at den i direktiv 82/76 fastsatte aflønningspligt ikke er blevet korrekt og rettidigt gennemført – ligeledes gælder i forhold til de uddannelser, der blev påbegyndt før ikrafttrædelsen af direktiv 82/76 den 29. januar 1982 og fortsatte efter udløbet af gennemførelsesfristen for dette direktiv den 1. januar 1983. I modsætning til situationen i den sag, der lå til grund for dom af 24. januar 2018, Pantuso m.fl. (C-616/16 og C-617/16, EU:C:2018:32), påbegyndte nogle af de omhandlede speciallæger nemlig deres specialisering forud for 1982, og dermed inden direktiv 82/76 trådte i kraft.

36 Under disse omstændigheder må de forelagte spørgsmål, som skal behandles samlet, forstås således, at det i det væsentlige ønskes fastlagt, dels om artikel 2, stk. 1, litra c), og artikel 3, stk. 1 og 2, i samt bilaget til det ændrede direktiv 75/363 skal fortolkes således, at enhver speciallægeuddannelse på heltids- eller deltidsbasis, der blev påbegyndt før ikrafttrædelsen af direktiv 82/76 den 29. januar 1982 og fortsatte efter udløbet af gennemførelsesfristen for dette direktiv den 1. januar 1983, skal aflønnes med et passende beløb som omhandlet i dette bilag, dels om en sådan aflønning med et passende beløb i så fald skal ske for hele uddannelsesperioden eller alene fra og med den nævnte udløbsdato.

37 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at uddannelser på heltids- eller deltidsbasis, der indebærer opnåelse af et eksamensbevis, certifikat eller et andet speciallægebevis, i henhold til de bestemmelser, der er omhandlet i ovenstående præmis og ophævet den 15. april 1993 ved direktiv 93/16, normalt skal aflønnes med et passende beløb (dom af 24.1.2018, Pantuso m.fl., C-616/16 og C-617/16, EU:C:2018:32, præmis 27).

38 Det bemærkes dernæst, at medlemsstaternes forpligtelse til at fastsætte bestemmelser om aflønning med et passende beløb alene gælder for de lægespecialer, som er fælles for alle medlemsstaterne eller for to eller flere medlemsstater, og som er nævnt i artikel 5 eller 7 i Rådets direktiv 75/362/EØF af 16. juni 1975 om gensidig anerkendelse af eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser for læger omfattende foranstaltninger, som skal lette den faktiske udøvelse af retten til etablering og fri udveksling af tjenesteydelser (EFT 1975, L 167, s. 1) (dom af 24.1.2018, Pantuso m.fl., C-616/16 og C-617/16, EU:C:2018:32, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).

39 Det følger af Domstolens faste praksis, at denne forpligtelse til at betale løn under speciallægeuddannelsen som fastsat i bilaget til det ændrede direktiv 75/363 som sådan er ubetinget og tilstrækkeligt præcis (dom af 24.1.2018, Pantuso m.fl., C-616/16 og C-617/16, EU:C:2018:32, præmis 29 og den deri nævnte retspraksis).

40 Det bemærkes i øvrigt, at den nævnte forpligtelse, der ikke var fastsat i direktiv 75/363 i begyndelsen, blev indført ved direktiv 82/76, som trådte i kraft den 29. januar 1982, og som medlemsstaterne i overensstemmelse med dette direktivs artikel 16 skulle gennemføre senest den 31. december 1982 (dom af 24.1.2018, Pantuso m.fl., C-616/16 og C-617/16, EU:C:2018:32, præmis 30).

41 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt speciallægeuddannelsesperioder på heltids- eller deltidsbasis, der blev påbegyndt før ikrafttrædelsen af direktiv 82/76 den 29. januar 1982 og fortsatte efter udløbet af gennemførelsesfristen for dette direktiv den 1. januar 1983, er omfattet af det tidsmæssige anvendelsesområde for det nævnte direktiv, skal det påpeges, at ifølge Domstolens faste praksis finder en ny retsregel anvendelse fra det tidspunkt, hvor den retsakt, hvori den er indeholdt, træder i kraft, og selv om den ikke finder anvendelse på retlige situationer, der er opstået og endeligt fastlagt, mens den tidligere lov var gældende, skal den anvendes på disses fremtidige virkninger og på nye retlige situationer. Noget andet gælder, såfremt den nye retsregel er ledsaget af særbestemmelser, som specielt regulerer dens tidsmæssige anvendelse ved at give den nye retsregel tilbagevirkende kraft (jf. i denne retning dom af 15.1.2019, E.B., C-258/17, EU:C:2019:17, præmis 50 og den deri nævnte retspraksis).

42 Det skal i denne forbindelse fastslås, at en indskrivning på en specialuddannelsesinstitution, inden direktiv 82/76 trådte i kraft den 29. januar 1982, med henblik på at få adgang til uddannelser i henhold til de på dette tidspunkt gældende betingelser har medført, at der opstod en retlig situation, som var endeligt fastlagt, før dette direktiv trådte i kraft.

43 En sådan indskrivning og de hermed forbundne uddannelsesperioder kan herefter ikke, i mangel af særlige bestemmelser herom i direktiv 82/76, falde ind under dette direktivs anvendelsesområde i den periode, der ligger forud for udløbet af fristen for gennemførelse af det nævnte direktiv (jf. analogt dom af 15.1.2019, E.B., C-258/17, EU:C:2019:17, præmis 52 og den deri nævnte retspraksis).

44 Det er først ved udløbet af fristen for gennemførelsen af direktiv 82/76, dvs. fra den 1. januar 1983, at dette har medført, at virkningerne af en indskrivning foretaget inden dette direktivs ikrafttrædelse blev henført under EU-rettens anvendelsesområde (jf. analogt dom af 15.1.2019, E.B., C-258/17, EU:C:2019:17, præmis 53 og den deri nævnte retspraksis).

45 Hvad angår de uddannelser, der fortsat blev fulgt efter udløbet af fristen for gennemførelse af dette direktiv den 1. januar 1983, fortsatte en sådan indskrivning imidlertid med at have virkninger under hele varigheden af disse uddannelser, efter den nævnte udløbsdato.

46 Det må således fastslås, at situationen for en læge, som tilmeldte sig en uddannelsesinstitution for speciallæger før den 29. januar 1982, udgør en situation, der opstod, før direktiv 82/76 trådte i kraft, men hvis fremtidige virkninger er reguleret i det nævnte direktiv fra og med udløbet den 1. januar 1983 af fristen for gennemførelse af direktivet.

47 Eftersom enhver speciallægeuddannelse på heltids- og deltidsbasis, der blev påbegyndt i løbet af 1982, således som det fremgår af denne doms præmis 34, for perioden fra den 1. januar 1983 til afslutningen af den fulgte uddannelse skal aflønnes med et passende beløb som omhandlet i bilaget til det ændrede direktiv 75/363, gælder en sådan aflønningspligt ligeledes på de samme betingelser for de uddannelser, der blev påbegyndt før direktiv 82/76 trådte i kraft den 29. januar 1982.

48 Domstolen har således allerede fastslået, at de overgangsregler, der er indeholdt i artikel 12 og 14 i direktiv 82/76, ikke kan anses for i tidsmæssig henseende at have begrænset forpligtelsen til at yde en aflønning med et passende beløb til læger for deres speciallægeuddannelse på deltidsbasis (jf. i denne retning dom af 24.1.2018, Pantuso m.fl., C-616/16 og C-617/16, EU:C:2018:32, præmis 33 og 35).

49 Hvad i øvrigt angår de omhandlede speciallægers mulighed for at opnå en passende erstatning for de tab, der er forårsaget af den manglende gennemførelse af direktiv 82/76, for de speciallægeuddannelsesperioder på heltids- eller deltidsbasis, der blev påbegyndt før ikrafttrædelsen af direktiv 82/76 den 29. januar 1982 og fortsatte efter udløbet af gennemførelsesfristen for dette direktiv den 1. januar 1983, skal det bemærkes, at hvis det med direktiv 82/76 tilsigtede resultat på grund af manglende nationale foranstaltninger til gennemførelse af dette direktiv ikke kan opnås ved en fortolkning af national ret i overensstemmelse med EU-retten, forpligter EU-retten den pågældende medlemsstat til at erstatte det tab, som er forvoldt private som følge af undladelsen af at gennemføre det nævnte direktiv, forudsat at tre betingelser er opfyldt, nemlig at den tilsidesatte bestemmelse har til formål, at private tillægges rettigheder, hvis indhold skal kunne fastslås, at tilsidesættelsen er tilstrækkeligt kvalificeret, og at der er en direkte årsagsforbindelse mellem statens tilsidesættelse af sin forpligtelse og de skadelidtes tab (jf. i denne retning dom af 24.1.2018, Pantuso m.fl., C-616/16 og C-617/16, EU:C:2018:32, præmis 49 og den deri nævnte retspraksis).

50 Det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve, om disse betingelser er opfyldt, for at denne medlemsstat ifalder ansvar i henhold til EU-retten.

51 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal de forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 2, stk. 1, litra c), og artikel 3, stk. 1 og 2, i samt bilaget til det ændrede direktiv 75/363 skal fortolkes således, at enhver speciallægeuddannelse på heltids- eller deltidsbasis, der blev påbegyndt før ikrafttrædelsen af direktiv 82/76 den 29. januar 1982 og fortsatte efter udløbet af gennemførelsesfristen for dette direktiv den 1. januar 1983, for perioden for denne uddannelse fra og med den 1. januar 1983 og indtil afslutningen af uddannelsen skal aflønnes med et passende beløb som omhandlet i dette bilag, forudsat at denne uddannelse vedrører et lægespeciale, som er fælles for alle medlemsstaterne eller for to eller flere medlemsstater, og som er nævnt i artikel 5 eller 7 i direktiv 75/362.

Sagsomkostninger

52 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Ottende Afdeling) for ret:

Artikel 2, stk. 1, litra c), og artikel 3, stk. 1 og 2, i samt bilaget til Rådets direktiv 75/363/EØF af 16. juni 1975 om samordning af de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser om virksomhed som læge, som ændret ved Rådets direktiv 82/76/EØF af 26. januar 1982, skal fortolkes således, at enhver speciallægeuddannelse på heltids- eller deltidsbasis, der blev påbegyndt før ikrafttrædelsen af direktiv 82/76 den 29. januar 1982 og fortsatte efter udløbet af gennemførelsesfristen for dette direktiv den 1. januar 1983, for perioden for

denne uddannelse fra og med den 1. januar 1983 og indtil afslutningen af uddannelsen skal aflønnes med et passende beløb som omhandlet i dette bilag, forudsat at denne uddannelse vedrører et lægespeciale, som er fælles for alle medlemsstaterne eller for to eller flere medlemsstater, og som er nævnt i artikel 5 eller 7 i Rådets direktiv 75/362/EØF af 16. juni 1975 om gensidig anerkendelse af eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser for læger omfattende foranstaltninger, som skal lette den faktiske udøvelse af retten til etablering og fri udveksling af tjenesteydelser.

Underskrifter